

7.9.2022

Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö 25.8.2022

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunto hallituksen esityksestä luonnonsuojelulaksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 76/2022 vp)

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) toteaa asiasta lausuntonaan seuraavaa:

Rikosoikeudelliset seuraamukset ja rangaistussäännökset

Luonnonsuojelulain vastaiset teot ovat tähän saakka olleet muihin ympäristöön kohdistuviin rikoksiin nähden siinä mielessä poikkeuksellisessa asemassa, että mikään taho ei ole ollut niissä asianomistajana ja yleisen edun puhevallan käyttäjänä. Tämä on Uudenmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan heikentänyt laillisuusvalvonnan tehoa ja aiheuttanut hämmennystä valvontaviranomaisen roolista rikostutkinnassa.

Poliisille ilmoitettujen luonnonsuojelulain vastaisten tekojen määrä on Uudellamaalla ollut varsin vähäinen: Uudenmaan ELY-keskus on tehnyt nykyisen luonnonsuojelulain (1096/1996) voimassaoloaikana poliisille yhteensä 26 tutkintapyyntöä epäillyistä luonnonsuojelurikoksista tai -rikkomuksista, eli keskimäärin yhden tutkintapyyntöön vuodessa (vaihteluväli 0–4 kpl/v). Noin puolet tutkintapyyntöistä on koskenut luonnonsuojelulain nojalla suojeltuihin kohteisiin kohdistuneita hakkuita, loput mm. luvattomia kaivu- tai rakennustöitä ja lintujen pesinnän tahallista häiritsemistä. Tutkintapyyntöistä tiettävästi vain yksi on johtanut (sakko)rangaistukseen.

Edellä esitetyn otoksen perusteella vaikuttaa siltä, että ainakin Uudenmaan alueella luonnonsuojelulain vastaiset teot ovat jääneet pääsääntöisesti rankaisematta. Teot ovat luonteeltaan tavallisesti myös sellaisia, joissa ympäristön ennallistaminen on joko mahdotonta tai hyvin hankalaa (esim. luvattomat hakkuut), jolloin luonnonsuojelulain mukaisten hallinnollisten pakkokeinojen käyttö laiminlyönnin korjaamiseksi voi vain harvoin tulla kyseeseen. Tällöin tekijälle ei

tosiasiallisesti koidu teosta mitään seuraamusta, vaikka suojeltu kohde menettäisi luontoarvonsa pitkäksi aikaa tai mahdollisesti pysyvästikin.

Lakiehdotuksessa yleisen edun puhevallan käyttäminen (9 §) ja asianomistaja-asema rikosasioissa (131 §) on annettu ELY-keskukselle. Uudenmaan ELY-keskus pitää tätä tarpeellisenä ja tärkeänä uudistuksena, joka selkeyttää tilannetta ja saattaa luonnonsuojelulain valvonnan yhtenäisemmäksi muiden ympäristölakien valvonnan kanssa. Tähän kokonaisuuteen liittyy lakiehdotuksessa valvontaviranomaiselle säädetty velvollisuus tutkintapyynnön tekemiseen, ellei kyseessä ole (erittäin) vähäinen teko (131 §). Käytännössä tällä tavalla on toimittu jo nykyisenkin lain aikana, joten tutkintapyyntöjen määrä tuskin lisääntyy merkittävästi.

Lakiehdotuksessa luonnonsuojelurikkomuksena rangaistavat teot (133 §) on yksilöity voimassa olevan luonnonsuojelulain blankorangaistussäännöstä (58 §) tarkemmin, mikä selkeyttäneen rikosasioiden käsittelyä viranomaisissa. Uudenmaan ELY-keskus kiinnittää kuitenkin huomiota lakiehdotuksen 133 §:n 1 momentin 3 kohtaan, jonka sanamuodon mukaan rangaistavaa on luonnonsuojelualueiden rauhoitussäännösten tai -määräysten *vähäistä vakavampi* rikkominen; toisin sanoen rauhoitussäännösten ja -määräysten rikkominen on sallittua, kun niitä rikotaan vain vähän. Sanamuoto voi epätarkkuudessaan aiheuttaa kansalaisissa epätietoisuutta sen suhteen, mikä on kiellettyä ja mikä sallittua, mutta myös ongelmia käytännön lainsoveltamistilanteissa. Uudenmaan ELY-keskus huomauttaa, että teon vähäisyys otetaan huomioon rikosprosessissa muutenkin, lähtien jo lakiehdotuksen 131 §:ssä säädetystä valvontaviranomaisen velvollisuudesta ilmoittaa teosta poliisille, ja sanat "vähäistä vakavammin" tulisi edellä mainitusta lainkohdasta siten tarpeettomina poistaa.

Muutoksenhaku ja oikeusturva

Merkittävin muutos luonnonsuojelulain muutoksenhakusäännöksiin on se, että lakiehdotuksessa luonnon- ja ympäristönsuojelua edistävien rekisteröityjen paikallisten ja alueellisten yhteisöjen valitusoikeus laajenee asiallisesti koskemaan kaikkia ELY-keskuksen poikkeamispäätöksiä (136 §). Voimassa olevan luonnonsuojelulain mukaan näillä yhteisöillä ei ole valitusoikeutta poikkeamispäätöksiin, jotka koskevat suojeltuja luontotyyppejä, rauhoitettuja eliölajeja ja erityisesti suojeltavien lajien esiintymispaikkoja, pois lukien direktiivilajit, mikä on ollut epäjohdonmukaista. Yhteisöjen valitusoikeuden laajentaminen on Uudenmaan ELY-keskuksen mielestä perusteltua, sillä nämä päätökset voivat olla luonnonsuojeluintressin kannalta oleellisia. Käytännössä tällaisia poikkeamispäätöksiä on tehty melko vähän, joten valitusten määrä tuskin merkittävästi lisääntyy nykyisestä. Valitusoikeutta ei ole laajennettu valtakunnallisiin yhteisöihin, mikä on

Uudenmaan ELY-keskuksen mielestä oikea ratkaisu, sillä ELY-keskuksen valituskelpoiset päätökset ovat luonteeltaan paikallisia tai alueellisia.

Maanomistajien oikeusturvan kannalta keskeisessä asemassa on oikeudenmukainen lunastus- ja korvausjärjestelmä, johon on lakiehdotuksessa tehty pieniä muutoksia: maanomistajan oikeutta vaatia alueensa lunastusta laajennettaisiin luonnonsuojelulailla toteutettaviin Natura 2000 -alueisiin (112 §), ja valtion korvausvelvollisuuden aiheuttavien toimenpiteiden listaa on päivitetty vastaamaan uusia suojelukeinoja (113 §). Periaatteena on edelleen täysi korvaus merkityksellisestä haitasta. Uutena elementtinä merkityksellisen haitan arvioinnissa on velvollisuus huomioida eri suojelukeinoista aiheutuvien haittojen yhteisvaikutukset. Uudenmaan ELY-keskus pitää lakiehdotusta tältä osin hyvänä ja maanomistajan oikeusturvan huomioon ottavana.

Asian on esitellyt lakimies Tomi Laukka ja ratkaissut ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen johtaja Satu Pääkkönen. Lausunto on hyväksytty sähköisesti. Merkintä hyväksynnästä on asiakirjan viimeisellä sivulla.

Tämä asiakirja KEHA/9771/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/9771/2022 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Laukka Tomi 07.09.2022 11:56

Ratkaisija Pääkkönen Satu 07.09.2022 12:57